

Høringsnotat

Om endringer i åndsverkloven

(gjennomføring av EUs direktiv 2011/77/EU om endringer i direktiv 2006/116/EF om vernetiden for opphavsrett og visse nærstående rettigheter)

1. Bakgrunn

a. Innledning/sammendrag av hovedinnholdet

Kulturdepartementet legger med dette frem forslag til endringer i åndsverkloven. Forslaget er en gjennomføring av Europaparlaments- og rådsdirektiv 2011/77/EU om endring av direktiv 2006/116/EF om vernetiden for opphavsrett og visse nærstående rettigheter (vernetidsdirektivet). Vernetidsdirektivet er i norsk rett gjennomført i åndsverkloven.

Endringsdirektivet ble vedtatt den 27. september 2011, og publisert i Den europeiske unions tidende 10. oktober samme år. Direktivet er EØS-relevant, og EØS-komiteen vedtok den 13. mai 2013, ved beslutning nr. 94/2013, å endre EØS-avtalens vedlegg XVII (Opphavsrett). Det er planlagt å fremme en proposisjon for Stortinget hvor det bes om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning. Forutsatt slikt samtykke er Norge er forpliktet til å gjennomføre de nye bestemmelsene i direktivet.

Lov 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v. (åndsverkloven) gir opphavsmannen enerett til å råde over åndsverket ved å fremstille eksemplar av det og ved å gjøre det tilgjengelig for allmennheten, enten ved spredning og visning av eksemplar eller ved fremføring, jf. § 2. Tilsvarende vern som loven gir opphavsmenn er i stor grad også gitt nærstående rettighetshavere, bl.a. utøvende kunstnere, produsenter av lydopptak og film og kringkastingsselskaper, jf. åndsverkloven kapittel 5.

Vernetiden er betegnelsen på tidsrommet verk eller arbeid/prestasjoner er beskyttet etter åndsverkloven. For verk varer vernetiden i 70 år regnet fra utløpet av det år opphavsmannen døde, jf. åndsverkloven § 40. Vernetiden for rettighetene til utøvende kunstnere og produsenter til lydopptak er 50 år, jf. åndsverkloven § 42 andre ledd og § 45 andre ledd. For utøvende kunstners rettigheter beregnes vernetiden fra utløpet av det år fremføringen fant sted, mens den for produsenters rettigheter beregnes fra utløpet av det år innspillingen fant sted. Dersom opptaket i løpet av denne tiden offentliggjøres, varer vernet i 50 år etter utløpet av det år opptaket første gang ble offentliggjort.

Direktivet krever enkelte lovendringer når det gjelder åndsverklovens regler om vernetid, både når det gjelder vernetiden for rettighetene til opphavsmenn og for rettighetene til nærstående rettighetshavere som utøvende kunstnere og produsenter. I tillegg må det innføres nye bestemmelser som kun gjelder for rettighetene til utøvende kunstnere og produsenter av lydopptak.

I tråd med direktivet foreslår departementet en spesialregel for beregning av vernetid for musikkverk tilknyttet tekst. Et slikt verk inneholder to typer bidrag – musikken og teksten. Disse kan skilles ut som særskilte verk og dermed utnyttes hver for seg. Åndsverkloven har i dag ingen egen regulering av slike verk. Etter gjeldende rett betraktes dette som to selvstendige verk og vernetiden for disse beregnes separat. Forslaget innebærer at vernetiden for slike verk beregnes samlet og varer 70 år fra utløpet av dødsåret for den lengstlevende av den som har komponert musikken og den som har skrevet teksten.

Departementet foreslår videre en gjennomføring av direktivets bestemmelser om forlenget vernetid for lydopptak av utøvende kunstners fremføringer og for produsenters rettigheter i lydopptak. Forslaget innebærer at vernetiden for lydopptak i visse tilfeller utvides fra 50 til 70 år, regnet fra det første tidspunktet for utgivelse eller offentliggjøring. I tråd med direktivet vil forslaget ikke gjelde lydopptak til bruk i audiovisuelle produksjoner.

Et av hovedformålene med direktivet er å forbedre den økonomiske situasjonen til utøvende kunstnere. Direktivet har derfor bestemmelser som skal sikre at utøvende kunstnere får ta del i de inntektene som den utvidede vernetiden for lydopptak medfører. Departementet foreslår at tilsvarende bestemmelser innføres i åndsverkloven.

For det første foreslås det en bestemmelse som innebærer at en utøvende kunstner på visse vilkår kan heve en allerede inngått overdragelsesavtale dersom produsenten ikke utnytter lydopptaket i tilstrekkelig grad. Denne regelen gjelder kun for lydopptak som er eldre enn 50 år, altså i den forlengede vernetidsperioden.

For det andre foreslås det at en utøvende kunstner skal ha rett til et årlig supplerende vederlag dersom denne har overdratt sine rettigheter til et lydopptak til en produsent mot et engangsvederlag. Retten til supplerende vederlag løper fra hvert hele år etter det femtiende året etter utgivelse, eller eventuelt offentliggjørelse, og består frem til vernetidens utløp. Vederlagets størrelse skal tilsvare 20 prosent av produsentens inntekter fra spredning, reproduksjon og tilgjengeliggjøring av lydopptaket. Det foreslås at det supplerende vederlaget skal administreres av en oppkrevings- og fordelingsorganisasjon som departementet godkjenner.

For det tredje foreslår departementet også en bestemmelse som gjelder utøvende kunstnere som har overdratt sine rettigheter til et lydopptak til en produsent mot et løpende vederlag. Etter bestemmelsen skal det som hovedregel ikke gjøres fradrag for

forskudd eller andre fradrag i slike utbetalinger i perioden som tilsvarer den utvidede vernetiden.

b. Nærmere om den opphavsrettslige vernetiden

Ved vedtagelsen av lov 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsretten til åndsverk (åndsverkloven) ble det bestemt at vernetiden for opphavsrett skulle være på 50 år etter utløpet av det år opphavsmannen døde. Tilsvarende bestemmelse hadde man også i den tidligere lov om åndsverker av 6. juni 1930, og denne vernetiden var også i tråd med Bernkonvensjonens bestemmelser. Ved 1961-loven ble det også innført et særlig vern for visse nærstående rettigheter (utøvende kunstnere og produsenter av lydopptak) med en varighet på 25 år. Ved endringslov 23. desember 1988 nr. 101 ble vernet for rettighetene til kringkastingsselskapene, utøvende kunstnere samt produsenter av lyd-/billedopptak utvidet til 50 år fra opptakstidspunktet. Denne lovendringen inneholdt også en særskilt overgangsbestemmelse som medførte at de prestasjoner som pr. 1. januar 1989 var falt i det fri etter de eldre bestemmelser (25 år), ikke på ny skulle få vern.

Ved særskilt utredning i NOU 1985:30 ble det foreslått en bestemmelse i åndsverkloven § 45b om vederlag for sekundærbruk av lydopptak ved kringkastingssending. Forslaget ble gjennomført ved lov 9. juni 1989 nr. 31 og gir utøvende kunstnere og produsenter rett til vederlag for offentlig fremføring av lydopptak i kringkasting når det er mindre enn 50 år siden utløpet av det år lydopptaket ble gjort.

Rådsdirektiv 93/98/EØF om harmonisering av vernetiden for opphavsrett og visse nærstående rettigheter (vernetidsdirektivet) ble vedtatt i EU 29. oktober 1993. Direktivet var en harmonisering av vernetiden i EØS-landene på både minimums- og maksimumsnivå. Formålet med direktivet var å gjennomføre identiske vernetider i alle medlemsland, bl.a. for å avhjelpe konkurransevridning som følge av ulike regler.

Vernetidsdirektivet ble gjennomført ved lovendring 23. juni 1995 nr. 37. Som følge av direktivets bestemmelser ble vernetiden for opphavsrett utvidet til 70 år. I tillegg ble det bl.a. foretatt enkelte endringer som gjaldt utgangspunktet for beregningen av vernetiden både for opphavsrett (filmverk) og for nærstående rettigheter.

En kodifisert versjon av vernetidsdirektivet ble 12. desember 2006 vedtatt ved Europaparlaments- og rådsdirektiv 2006/116/EF om vernetiden for opphavsrett og visse nærstående rettigheter. Samtidig med vedtagelsen ble vernetidsdirektivet av 1993 opphevet. Siden de materielle reglene i det nye direktivet allerede var en del av norsk rett, var det ikke nødvendig med særskilte lovendringer i for å gjennomføre direktivet her.

c. EUs direktiv om endringer i vernetidsdirektivet

Europaparlaments- og rådsdirektiv 2011/77/EU om endring av direktiv 2006/116/EF om vernetiden for opphavsrett og visse nærstående rettigheter (vernetidsdirektivet) ble vedtatt den 27. september 2011, og publisert i Den europeiske unions tidende 10. oktober samme år. Direktivet innebærer endring av artikkel 1, 3 og 10 i vernetidsdirektivet, i tillegg til at det tilføyes en ny artikkel 10a.

Artikkel 1.1 tilføyer et nytt nummer 7 i artikkel 1 i vernetidsdirektivet. Bestemmelsen inneholder regler som harmoniserer beregningen av vernetiden for musikkverk med tekst og som flere personer har bidratt til. Vernetiden for slike verk skal beregnes under ett, slik at den for både musikkverket og teksten blir 70 år fra utløpet av dødsåret for den lengstlevende av enten komponist eller tekstforfatter.

Artikkel 1.2 bokstav a og b gjør endringer i artikkel 3 nr.1 og nr. 2 i vernetidsdirektivet. Endringene medfører en forlenget vernetid for rettighetene til utøvende kunstnere og produsenter (tilvirkere) av lydopptak, og innebærer at vernetiden for slike lydopptak utvides fra 50 til 70 år, regnet fra utløpet av det år opptaket første gang ble utgitt eller offentliggjort. Forlengelsen gjelder bare lydopptak, ikke audiovisuelle produksjoner.

I *artikkel 1.2 bokstav c* tilføyes nye nummer 2a til e i artikkel 3 i vernetidsdirektivet. Felles for disse bestemmelsene er at de på ulikt vis skal sikre at utøvende kunstnere skal få en del av de inntektene som den forlengede vernetiden medfører. Artikkel 1.2 bokstav c inneholder en bestemmelse (nytt nummer 2a) som gir utøvende kunstnere rett til å si opp avtale om overdragelse og dermed få tilbakeført sine rettigheter, dersom produsenten ikke i tilstrekkelig grad utnytter lydopptaket. Videre gis utøvende kunstnere som har overdratt sine rettigheter til produsenten av lydopptaket mot betaling av et engangsvederlag, rett til et årlig supplerende vederlag (nytt nummer 2b til d). Dette vederlaget skal betales når lydopptak som er eldre enn 50 år utnyttes. Retten til supplerende vederlag skal bestå frem til vernetiden utløper og kan ikke fravikes ved avtale. Når det gjelder utøvende kunstnere som har overdratt sine rettigheter mot betaling av løpende vederlag (royalty), bestemmer direktivet (nytt nummer 2e) at verken forhåndsutbetalinger eller kontraktmessige fradrag skal trekkes fra betalinger til den utøvende kunstneren etter det femtiende året etter utgivelse, eventuelt offentliggjørelse.

Artikkel 1.3 tilføyer nye nummer 5 og 6 til artikkel 10 i vernetidsdirektivet og gir nærmere regler omanvendelsesområdet for de nye bestemmelsene. Bestemmelsene regulerer hvilke lydopptak og hvilke musikkverk tilknyttet tekst som omfattes av endringene.

I *artikkel 1.4* er det gitt overgangsbestemmelser i en ny artikkel 10a i vernetidsdirektivet og som bl.a. innebærer at avtaler om overdragelse av utøvende kunstners rettigheter til lydopptak som hovedregel forlenges automatisk ut den nye vernetiden.

Artikkel 2 gir bestemmelser om gjennomføring. Medlemsstatenes frist for å gjennomføre direktivet er satt til 1. november 2013.

Artiklene 3 til 5 inneholder enkelte sluttbestemmelser bl.a. om rapportering og ikrafttredelse.

d. Øvrige nordiske land

De øvrige nordiske land har gjennomført eller planlegger å gjennomføre endringer i sine opphavsrettslover etter de samme hovedlinjer som det legges opp til i forslaget her.

Gjennomføringen av EUs direktiv om endringer i verntidsdirektivet

2. Vernetiden for musikkverk tilknyttet tekst

a. Direktivet

Direktivet artikkel 1.1 gjør endringer i verntidsdirektivet artikkel 1 nr. 7 og inneholder regler som harmoniserer beregningen av vernetiden for musikkverk med tekst og som flere personer har bidratt til. Under forutsetning av at begge bidragene spesifikt ble skapt til det respektive musikkverket med tekst, skal vernetiden etter bestemmelsen opphøre 70 år etter at den lengstlevende av enten komponist eller tekstforfatter er død. Vernetiden for slike verk skal altså beregnes under ett.

Etter ordlyden i direktivet artikkel 1.1 skal vernetiden opphøre 70 år etter lengstlevende av komponistens eller tekstforfatterens *død*. Av verntidsdirektivet artikkel 8 (og fortalen til denne pkt. 15) fremgår det at vernetiden skal beregnes fra 1. januar i det år som følger etter den lengstlevendes død.

I fortalen pkt. 18 vises det til at vernetiden for musikkverk med tekst i dag beregnes noe ulikt i medlemslandene. Noen medlemsland har en samlet vernetid for musikkverk med tekst som beregnes fra det tidspunkt lengstlevende opphavsmann er død, mens det i andre land benyttes separate vernetider for musikk og tekst. Det fremgår også at musikkverk med tekst i de fleste tilfeller har flere opphavsmenn. Som eksempel vises det til at opera ofte er skapt av en librettoforfatter og en komponist. Innenfor sjangrene jazz, rock og pop, er også den kreative prosessen ofte et resultat av et samarbeid.

Av fortalen pkt. 19 fremgår det at de ulike vernetidsreglene kan være et hinder for fritt varebytte og fri bevegelse for tjenester, bl.a. i forbindelse med kollektiv rettighetsforvaltning over landegrensene. Dette er bakgrunnen for at direktivet søker å harmonisere reglene i medlemslandene for alle slike verk som omfattes av vern på tidspunkt for direktivets gjennomføringsfrist.

b. Gjeldende rett

Åndsverkloven gir opphavsmannen enerett til å råde over åndsverket ved å fremstille eksemplarer av det og ved å gjøre det tilgjengelig for allmennheten – ved spredning og visning av eksemplarer eller ved fremføring. Denne eneretten er gitt i åndsverkloven § 2.

I § 40 reguleres hvor lang tid et verk er beskyttet av opphavsrett. Dette tidsrommet betegnes som vernetid. For verk som har én opphavsmann varer vernetiden etter bestemmelsen i 70 år regnet fra utløpet av det år opphavsmannen døde.

Etter at opphavsmannen er død, kan eneretten være på hans arvingers hånd, eller hos andre, for eksempel et forlag som han eller eventuelt arvingene har overdratt råderetten til.

Et musikkverk med tilknyttet tekst inneholder to typer bidrag – musikken og teksten - som kan skilles ut som særskilte verk og dermed utnyttes hver for seg. Denne type verk betegnes som sammensatte verk. Åndsverkloven har i dag ingen egen regulering av slike verk. Etter gjeldende rett betraktes dette som to selvstendige verk og vernetiden for disse beregnes separat. Hvis de to bidragene er skapt av ulike opphavsmenn, vil vernetiden for musikken og teksten derfor kunne variere, alt etter som om komponisten eller tekstforfatteren dør først. Dersom komponisten til et musikkverk med tilknyttet tekst dør 20 år før tekstforfatteren, vil altså teksten ha en vernetid som er 20 år lengre enn musikkverket.

Det kan godt tenkes flere opphavsmenn til ett verk. Dersom den enkeltes ytelser ikke kan skilles ut som særskilte verk, erverver de etter § 6 opphavsrett til verket i fellesskap. For såkalte fellesverk blir vernetiden etter § 40 beregnet fra utløpet av det år den lengstlevende av medopphavsmennene døde.

Dersom vernetiden er utløpt ("verket har falt i det fri"), vil åndsverkloven ikke være til hinder for at verket fritt kan utnyttes, under forutsetning av at de ideelle rettighetene ivaretas, jf. § 48.

c. Departementets vurderinger og forslag

Direktivet krever at det innføres særskilte bestemmelser om beregningen av vernetiden for musikkverk med tekst. Direktivet regulerer ikke spørsmålet om felles opphavsrett for disse verkene, og heller ikke vernetiden for de ulike bidragene hver for seg.

Direktivbestemmelsen foreslås gjennomført i åndsverkloven § 40. Departementet foreslår en spesialregel for beregning av vernetid for musikkverk tilknyttet tekst i § 40, nytt siste punktum. I likhet med direktivet innebærer forslaget at vernetiden for slike

verk beregnes samlet og utløper 70 år fra dødsåret for den lengstlevende av den som har komponert musikken og den som har skrevet teksten.

I åndsverklovens bestemmelser om vernetid beregnes denne fra *utløpet av det år* vedkommende døde, jf. § 40 og § 43a andre ledd. Tilsvarende tidspunkt legges også til grunn for den nye bestemmelsen, jf. vernetidsdirektivet artikkel 8.

I tråd med direktivet skal musikkverk med tekst i denne forbindelse omfatte musikalske verk hvor både musikken og teksten er frembragt spesielt for dette verket. Dette innebærer at begge bidragene er skapt med det formål å anvendes sammen. Det vesentlige er at musikken og teksten tydelig er frembrakt i fellesskap eller samtidig, og at disse elementene er ment å utgjøre en helhet. Det er den som påberoper seg vernetid etter den nye bestemmelsen, som må godtgjøre at verket omfattes av bestemmelsen, og at musikken og teksten således har slik nær kobling til hverandre.

Departementet har vurdert om direktivets regler kan danne grunnlag for å innføre en egen bestemmelse sammensatte verk. Etter departementets syn vil det mer hensiktsmessig å innføre en regulering av beregningen av vernetiden for sammensatte verk i form av musikkverk tilknyttet tekst. Den foreslåtte bestemmelsen er dermed beslektet med spesialreglen i § 40 andre punktum, som regulerer vernetiden for filmverk. Etter denne bestemmelsen løper vernetiden fra *"utløpet av dødsåret for den lengstlevende av hovedregissøren, forfatteren av filmmanuskript, dialogforfatteren og komponisten av musikk som er frembragt med henblikk på filminnspillingen"*.

Under vernetiden er musikken og teksten beskyttet i sammensatt form. Opphavsmennene til de ulike bidragene har samme mulighet som tidligere til å råde over de enkelte delene. Bestemmelsen påvirker heller ikke vernetiden for de selvstendige verkene som inngår i det sammensatte verket. Dette innebærer at en tekst, hvis opphavsmannen døde for mer enn 70 år siden, fremdeles fritt kan anvendes som et selvstendig verk. Dersom vernetiden for musikkverket ennå ikke har utløpt, nyter imidlertid teksten opphavsrettslig vern når den anvendes sammen med musikken. I et slikt tilfelle kan altså resultatet bli at teksten (eller musikken) kan få en vernetid som overstiger det som gjelder etter hovedregelen om 70 år fra opphavsmannens død.

Dersom flere komponister og tekstforfattere har bidratt til verket uten at den enkeltes ytelser kan skilles ut som særskilte verk, erverver de opphavsrett til verket i fellesskap (fellesverk), jf. § 6. Vernetiden vil i disse tilfellene beregnes fra utløpet av den lengstlevendes dødsår. Dersom et musikkverk med tilknyttet tekst har flere komponister eller flere tekstforfattere, vil dermed den lengstlevende av alle opphavsmennene danne grunnlaget for beregningen av vernetiden.

Den foreslåtte endringen berører ikke innholdet av selve vernet, men kun hvordan vernetiden for slike verk skal beregnes.

3. Forlengelse av vernetiden for utøvende kunstnere og tilvirkere (produsenter) av lydopptak

a. Direktivet

I direktivet artikkel 1.2 bokstav a og b gis det bestemmelser om forlenget vernetid for lydopptak av utøvende kunstners fremføringer og for produsenters (tilvirkeres) rettigheter i lydopptak. Bestemmelsene innebærer at vernetiden for lydopptak i visse tilfeller utvides fra 50 til 70 år, regnet fra det første tidspunktet for utgivelse eller offentliggjøring.

Etter bestemmelsene gjelder endringene lydopptak i form av fonogram. Begrepet "fonogram" er definert i Romakonvensjonens artikkel 3 bokstav b, og skal forstås som "et opptak, utelukkende for lydgjengivelse, av en fremføring eller andre lyder".

Artikkel 1.2 bokstav a omhandler vernetiden for lydopptak av utøvende kunstners prestasjoner og gjør endringer i vernetidsdirektivet artikkel 3 nr. 1 andre punktum. Det fremgår av den nye bestemmelsen at hvis et opptak av fremføringen i form av et fonogram lovlig publiseres (utgis) eller gjøres tilgjengelig for allmennheten (offentliggjøres) innen 50 år etter tidspunktet for fremføringen, opphører vernetiden 70 år etter datoen for første lovlige publisering eller første lovlige tilgjengeliggjøring, avhengig av hvilket tidspunkt som kommer først. Av artikkel 8 i vernetidsdirektivet fremgår det at vernetiden skal beregnes fra 1. januar i det år som følger etter den relevante begivenhet. Dette betyr at vernetiden utløper 70 år etter utløpet av det år publiseringen eller tilgjengeliggjøringen skjedde.

Artikkel 1.2 bokstav b omhandler produsentvernet og gjør endringer i vernetidsdirektivet artikkel 3 nr. 2 andre og tredje punktum. Bestemmelsen innebærer at vernetiden utvides fra 50 til 70 år dersom lydopptaket innen 50 år etter innspillingen blir publisert eller på annen måte gjøres tilgjengelig for allmennheten. I likhet med bestemmelsen om utøvende kunstnere, skal vernetiden beregnes fra første lovlige publisering eller første lovlige tilgjengeliggjøring, avhengig av hvilket tidspunkt som kommer først. Tilsvarende vil også vernetiden her regnes fra utløpet av det år publiseringen eller tilgjengeliggjøringen skjer, jf. vernetidsdirektivet artikkel 8.

Endringene i vernetidsdirektivet har bl.a. som formål å bedre vilkårene for de utøvende kunstnerne som er musikere og sangere. I fortalen pkt. 5 vises det til at utøvende kunstnere som regel er unge når de innleder sine karrierer. Dette medfører at den gjeldende vernetiden på 50 år for opptak av fremføringer ofte ikke beskytter fremføringen under hele den utøvendes levetid. Det pekes på at en del utøvende kunstnere derfor opplever et inntektstap mot slutten av deres levetid. Dessuten kan utøvende kunstnere i mange tilfeller ikke påberope seg noen rett til å hindre eller begrense eventuell uønsket bruk av deres fremføringer som måtte finne sted i løpet av deres levetid. I fortalen pkt. 4 fremgår det at den anerkjente samfunnsmessige

betydningen av de kreative bidragene fra utøvende kunstnere bør gjenspeiles i et vernenivå som anerkjenner deres kreative og kunstneriske bidrag. Videre heter det i fortalen pkt. 6 at inntektene fra eneretten bør tilfalle utøvende kunstnere i det minste i deres levetid. Etter fortalen pkt. 7 bør derfor vernetiden for opptak av fremføringer og for fonogrammer forlenges til 70 år etter den relevante hendelsen.

Når det gjelder begrunnelsen for utvidelse av vernetiden for produsenter, vises det i direktivforslaget fra 2008 til at musikkindustrien opplever fallende inntekter og derfor i mindre grad har mulighet til å investere i nye talenter og dermed bidra til utviklingen av nye kunstneriske musikkverk. Ifølge forslaget vil en forlenget vernetid bøte på dette, ved at inntektene øker og dermed gir en bedre spredning av risikoen ved investering i nye prosjekter.

Selv om hovedbegrunnelsen for direktivendringen er å bedre vilkårene for de involverte i kommersielle musikkinnspillinger, er ikke direktivet begrenset til denne type opptak. Alle typer lydopptak omfattes av bestemmelsen. Dette betyr at ikke bare musikkverk er omfattet, men også andre typer lydopptak - som for eksempel lydbøker og kringkasternes radioproduksjoner. Forlengelsen omfatter imidlertid ikke lydopptak i audiovisuelle produksjoner.

Endringen av vernetiden omfatter bare lydopptak som er publisert (utgitt) eller tilgjengeliggjort (offentliggjort). Med dette menes at lydopptaket må ha blitt utgitt eller offentliggjort isolert, altså som opptak av kun lyd. Selv om et lydspor til en audiovisuell produksjon tas opp separat og dermed kan anvendes for seg selv, vil ikke lydopptaket omfattes med mindre opptaket alene utgis eller offentliggjøres.

b. Gjeldende rett

Åndsverkloven kapittel 5 beskytter arbeid/prestasjoner som ikke kan betegnes som åndsverk, men som har en tilknytning til åndsverkene og opphavsretten – de såkalte nærstående rettighetene. Disse rettighetene tilkommer blant andre utøvende kunstnere, produsenter av lydopptak og film og kringkastingsselskaper. Etter bestemmelsene er et tilsvarende vern som loven gir opphavsmenn i stor grad gitt til nærstående rettighetshavere.

En utøvende kunstner, for eksempel en musiker eller sanger, har etter gjeldende § 42 vern mot at fremføring av et verk tas opp eller gjøres tilgjengelig for allmennheten uten utøverens samtykke. Videre har utøveren vern mot kopiering av opptak av sine prestasjoner (ettergjøringinsvern). Utøvende kunstnere har også vern mot at slike opptak spres til allmennheten gjennom salg, utleie eller utlån uten utøverens samtykke.

Tilsvarende enerett er i lovens § 45 gitt tilvirkere (produsenter) av lydopptak og film. Etter bestemmelsen gis produsenten enerett til å råde over opptaket ved å fremstille

eksemplar av det og å gjøre det tilgjengelig for allmennheten. Produsenten er dessuten gitt en tilsvarende spredningsrett som utøvende kunstnere.

Det er gjort begrensninger i ovennevnte enerett i åndsverkloven § 45b. Ved offentlig fremføring av vernet lydopptak der den enkelte selv ikke kan velge tid og sted for tilgangen, har ikke den utøvende kunstner og produsenten enerett, men rett til vederlag gjennom oppkrevingsorganisasjonen Gramo.

Vernetiden for utøvende kunstnere og produsenter til lydopptak er 50 år, jf. § 42 andre ledd og § 45 andre ledd. Vernetiden for utøvende kunstners fremføringer beregnes fra utløpet av det år fremføringen fant sted, mens den for tilvirkeres rettigheter beregnes fra utløpet av det år innspillingen fant sted. Dersom opptaket i løpet av denne tiden offentliggjøres, varer vernet i 50 år etter utløpet av det år opptaket første gang ble offentliggjort. Begrepet ”offentliggjort” betyr at opptaket med opphavsmannens samtykke er gjort tilgjengelig for allmennheten, jf. § 8 første ledd.

Dersom vernetiden er utløpt, kan opptaket fritt benyttes uten at det er nødvendig å innhente samtykke fra eller at det skal betales vederlag til den utøvende kunstneren eller tilvirkeren. For offentlig fremføring av lydopptak som ikke er vernet etter åndsverkloven skal det likevel betales avgift til Fond for utøvende kunstnere, jf. lov 14. desember 1956 nr. 4 om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstners prestasjoner mv.

c. Departementets vurderinger og forslag

Direktivet krever at den særskilte vernetiden for lydopptak i visse tilfeller forlenges fra 50 til 70 år.

Direktivet artikkel 1.2 bokstav a om vernetiden for utøvende kunstners lydopptak foreslås gjennomført i åndsverkloven § 42 andre ledd. Gjeldende § 42 omhandler opptak av alle typer fremføringer av verk utført av utøvende kunstner. Med ”utøvende kunstner” menes musikere, sangere, skuespillere, dansere, dirigenter, sceneinstruktører og andre som gjennom sin kunst fremfører åndsverk, jf. lov 14. desember 1956 nr. 4 om avgift på offentlig fremføring av utøvende kunstners prestasjoner m.v. § 1 første ledd. Åndsverklovens bestemmelse regulerer dermed langt flere utøvende kunstnere enn de som omfattes av direktivet, som f.eks. opptak av utøvende kunstners prestasjoner på film og eller andre audiovisuelle produksjoner.

Gjeldende § 42 regulerer altså ikke særskilt beregningen av vernetiden for lydopptak. Etersom direktivet kun utvider vernetiden for rene lydopptak, foreslås det en egen bestemmelse om dette i § 42 andre ledd nytt tredje punktum. Bestemmelsen vil dermed kun få virkning for lydopptak av utøvende kunstners prestasjoner. I tråd med direktivet vil bestemmelsen ikke gjelde for lydopptak i audiovisuelle produksjoner.

I likhet med direktivet vil den foreslåtte bestemmelsen kun utvide vernetiden for lydopptak som enten er utgitt eller offentliggjort innen 50 år etter utløpet av det år fremføringen fant sted. Vernetiden vil i disse tilfellene være 70 år, regnet fra utløpet av

det år utgivelse eller offentliggjøring fant sted, alt etter hvilket tidspunkt som er det første. Dersom lydopptaket ikke er utgitt eller offentliggjort, vil vernetiden fortsatt være 50 år fra utløpet av det år fremføringen fant sted, jf. § 42 andre ledd. Rettstilstanden vil i disse tilfellene være uendret.

Direktivet artikkel 1.2 bokstav b om vernetiden for produsenters rettigheter til lydopptak foreslås på tilsvarende måte gjennomført i åndsverkloven § 45 andre ledd nytt tredje punktum. Siden gjeldende bestemmelse også omhandler film, foreslås det en særlig regulering av lydopptak i andre ledd. Forslaget innebærer dermed at vernetiden kun utvides når det gjelder lydopptak. I tråd med direktivet vil bestemmelsen gjelde alle typer lydopptak. Forlengelsen omfatter imidlertid ikke lydopptak i audiovisuelle produksjoner.

Den utvidede vernetiden gjelder bare dersom lydopptaket utgis eller offentliggjøres innen 50 år etter utløpet av det år innspillingen fant sted. I så fall medfører forslaget at produsenters rettigheter til lydopptaket vernes i 70 år, regnet fra utløpet av det år utgivelse eller offentliggjøring fant sted, alt etter hvilket tidspunkt som er det første. For opptak av film og for lydopptak som ikke er utgitt eller offentliggjort, vil rettstilstanden være uendret, jf. § 45 andre ledd.

Den utvidede vernetiden for produsentens rettigheter vil avbrytes dersom avtale heves etter forslaget til § 42a, se nedenfor side 12. Dersom den utøvende kunstneren hever avtalen med produsenten i perioden 50 til 70 år etter utgivelse eller offentliggjøring, vil altså de rettigheter som var overført til produsenten, tilbakeføres til den utøvende kunstneren.

Vernetidsdirektivet artikkel 3 nr. 1 og 2 (og endringsdirektivet artikkel 1.2 bokstav a) opererer med et alternativt utgangspunkt for beregning av vernetiden for lydopptak – som gjelder både for rettighetene til utøvende kunstnere og produsenter. Dersom opptaket er ”lovlig publisert” eller ”lovlig gjort tilgjengelig for allmennheten” før det har gått 50 år etter henholdsvis fremføringen og innspillingen, skal vernetiden beregnes fra det tidspunkt publiseringen/tilgjengeliggjøringen fant sted. I Ot.prp. nr. 54 (1994-95) side 20 flg. ble det lagt til grunn at offentliggjøring vil dekke enhver form for tilgjengeliggjøring til allmennheten, inkludert utgivelse. Departementet valgte derfor i sitt forslag til gjennomføring av vernetidsdirektivet kun å benytte uttrykket ”offentliggjøre”.

Selv om utgivelse vil være en kvalifisert form for offentliggjøring, ser departementet at det kan være hensiktsmessig å bringe åndsverklovens bestemmelser mer i samsvar med direktivets ordlyd. Det legges også vekt på at åndsverkloven § 8 skiller mellom begrepene ”offentliggjort” og ”utgitt”. For å unngå tvil vil departementet derfor foreslå en justering av ordlyden i § 42 andre ledd andre punktum og § 45 andre ledd andre punktum, slik at ”utgivelse” vil fremstå som et eget alternativ til beregningen. De øvrige nordiske land har allerede en slik oppdeling. Innholdet i begrepet skal forstås på

samme måte som definisjonen i åndsverkloven § 8 andre ledd. Etter departementets syn innebærer justeringen ingen realitetsendringer sammenlignet med gjeldende rett.

4. Mulighet for at bringe en avtale om overdragelse av rettigheter til opphør

a. Direktivet

Som følge av den forlengede vernetiden er det i direktivet gitt nye bestemmelser med formål om å gi utøvende kunstnere større adgang til å få del av de inntektene som forlengelsen medfører. Økte inntektsmuligheter forutsetter at eventuelle overdratte rettigheter så langt som mulig utnyttes.

Ifølge direktivet artikkel 1.2 bokstav c gis det i vernetidsdirektivet artikkel 3 nr. 2a en ny bestemmelse som gir utøvende kunstnere rett til å si opp avtale om overdragelse og dermed få tilbakeført sine rettigheter, dersom produsenten ikke utnytter lydopptaket.

Bestemmelsen gir anvisning på en såkalt "use it or lose it"-regel. I medhold av denne kan en utøvende kunstner på visse vilkår heve en allerede inngått overdragelsesavtale. For det første gjelder bestemmelsen kun i de tilfeller der den utøvende kunstneren har overført eller overdratt sin rett til et lydopptak (fonogram). For det andre gjelder hevningsreglene videre kun opptak som er eldre enn 50 år. Med dette menes at opptaket må være publisert (utgitt) for mer enn 50 år siden eller, dersom publisering ikke har funnet sted, at skal opptaket må være tilgjengeliggjort for allmennheten (offentliggjort) for mer enn 50 år siden.

Dersom ovennevnte inngangsvilkår er oppfylt, kan en overdragelsesavtale heves hvis produsenten ikke tilbyr et tilstrekkelig antall fysiske eksemplar av opptaket for salg eller ikke gjør det tilgjengelig for allmennheten, enten ved tråd eller trådløst, på en slik måte at allmennheten selv kan velge tid og sted for tilgang til opptaket (på forespørsel). De to vilkårene som direktivet oppstiller skal ifølge Kommisjonen forstås som kumulative betingelser, i den forstand at produsenten må utføre begge handlingene for at heving etter bestemmelsen skal være avskåret. Tilsvarende vil gjelde etter forslaget her. Dersom produsenten kun utfører en av handlingene, vil dermed vilkåret for heving være oppfylt. Videre kan avtalen bare heves dersom produsenten innen ett år etter at den utøvende kunstneren har gitt varsel om at han ønsker å si opp avtalen etter bestemmelsen, ikke utfører begge de utnyttelseshandlinger som bestemmelsen angir.

Det følger av direktivet at den utøvende kunstneren kan ikke fraskrive seg retten etter denne bestemmelsen.

Hvis lydopptaket inneholder opptak av flere utøvende kunstners felles fremføringer, kan avtalen heves i samsvar med nasjonal lovgivning.

Formålet med direktivbestemmelsen er å sikre at den utøvende kunstneren skal få ta del i de inntekter som den utvidede vernetiden medfører, selv om den utøvende kunstneren har overdratt sine rettigheter. Bestemmelsen åpner for at den utøvende kunstneren kan få tilbakeført sine overdratte rettigheter, dersom erververen ikke i tilstrekkelig grad utnytter opptaket. Dette skal hindre produsentens mulighet til å legge "en død hånd" på opptaket ved ikke å utnytte det i tilstrekkelig grad. En manglende utnyttelse av et overdratt opptak antas å være til skade for både for rettighetshavernes og samfunnets interesser.

Det fremgår av direktivet at dersom avtalen heves i medhold av bestemmelsen, opphører også produsentens utvidede rett til lydopptaket etter direktivet artikkel 1.2 bokstav b. Bakgrunnen for dette er ifølge fortalen pkt. 8 at man vil unngå at fonogramprodusentenes rettigheter eksisterer parallelt med den utøvende kunstnerens rettigheter til opptaket av fremføringen, når sistnevnte rettigheter ikke lenger er overført eller overdratt til fonogramprodusenten.

b. Gjeldende rett

En utøvende kunstner og andre nærstående rettighetshavere står i utgangspunktet fritt til å overdra sine rettigheter etter åndsverkloven, enten helt eller delvis. For eksempel er det vanlig at utøvende kunstnere overdrar sine rettigheter til et lydopptak til produsenter mot betaling av enten et engangsvederlag eller et løpende vederlag.

Åndsverkloven inneholder ingen bestemmelser som regulerer en utøvende kunstners rett til å heve en avtale om overdragelse dersom erververen ikke utnytter rettighetene. Loven har imidlertid enkelte spesialbestemmelser som gjelder opphavsmannens adgang til å ta tilbake overdratte rettigheter hvis de ikke innen rimelig tid utnyttes av erververen. I loven § 39d andre ledd finnes en regel om at opphavsmannen som har overdratt en enerett til fremføring, selv kan fremføre verket eller overdra fremføringsretten til andre, dersom erververen tre år på rad har unnlatt å bruke retten. For forlagsavtaler er det i § 39e andre ledd en bestemmelse om at opphavsmannen kan si opp avtale om enerett, dersom forleggeren etter at verket er utgitt ikke sørger for at eksemplarer av verket er tilgjengelig for allmennheten innen rimelig tid etter at dette ble krevd av opphavsmannen. Videre er det i § 39f første ledd en liknende regel for opphavsmann som har overdratt rett til å utnytte et verk for film.

Ut over disse spesialreglene, vil adgangen til å heve en avtale om overdragelse av opphavsrett eller andre nærstående rettigheter som utgangspunkt reguleres av de alminnelige reglene i avtaleretten, herunder den formuerettslige lempningsreglen i avtaleloven § 36.

I Ot.prp. nr. 15 (1994-95) side 101 flg. ble det drøftet om man skulle innføre en alminnelig regel om opphavsmannens adgang til å ta tilbake overdratte opphavsrettigheter hvis de ikke utnyttes av erververen. Bakgrunnen var bl.a. at man i Danmark hadde foreslått en slik bestemmelse, som senere ble tatt inn i den danske

opphavsretsloven §§ 53 og 54. I Norge valgte man imidlertid ikke å gå videre med forslaget.

c. Departementets vurderinger og forslag

Som følge av direktivet må det etableres regler som sikrer at utøvende kunstnere i visse tilfeller kan heve en avtale om overdragelse av retten til lydopptak ved manglende utnyttelse hos produsentene.

Direktivbestemmelsen foreslås gjennomført i åndsverkloven ny § 42a.

I likhet med direktivet innebærer den foreslåtte bestemmelsen at en utøvende kunstner som har overført eller overdratt sine rettigheter i et lydopptak til produsenten, kan heve avtalen dersom produsenten ikke utnytter opptaket i perioden som følger 50 år etter utløpet av det år utgivelse/offentliggjørelse fant sted, og til vernetidens utløp. Hevingsretten inntreffer med andre ord først på det tidspunkt produsentens vernetid til opptaket etter gjeldende rett utløper.

Forutsetningen for denne hevingsretten er at produsenten ikke tilbyr et tilstrekkelig antall eksemplar av lydopptaket for salg og ikke stiller lydopptaket til rådighet på en slik måte at allmennheten kan få tilgang til det på et individuelt valgt sted og tidspunkt. Foretar produsenten begge disse handlingene, er heving med hjemmel i den foreslåtte bestemmelsen avskåret.

Kravet om at produsenten skal tilby et tilstrekkelig antall eksemplar av opptaket for salg skal etter fortalen pkt. 8 forstås i henhold til Romakonvensjonen, hvor begrepet ”utgivelse” defineres i artikkel 3. På samme måte som i åndsverkloven § 8 andre ledd forstås dette som at et rimelig antall eksemplar av lydopptaket må være brakt i handelen. Forslaget skal forstås på tilsvarende måte og innebærer at det ikke stilles noe krav til et bestemt antall eksemplar som tilbys. Dette må avgjøres i det konkrete tilfelle, for eksempel i lys av avtalen og markedets etterspørsel. Den foreslåtte bestemmelsen stiller heller ikke krav til faktisk gjennomført salg. Det vesentlige etter bestemmelsen er at lydopptaket på normal måte blir tilgjengelig for allmennheten i handelen, for eksempel gjennom salg i nettbutikker. Direktivet krever imidlertid salg av fysiske eksemplar. Tilbud av lydopptak til nedlasting eller i strømmetjeneste er dermed ikke nok. Etter departementets vurdering bør imidlertid bestemmelsens krav tolkes slik at produsenten kun er pliktig til å tilby fysiske eksemplar i den utstrekning det foreligger avtale med den utøvende kunstneren om slik utgivelse.

Når det gjelder kravet om at lydopptaket skal stilles til rådighet slik at allmennheten kan få tilgang opptaket på forespørsel, vil dette være oppfylt om produsenten tilbyr lisenser for slik bruk på markedsmessige vilkår.

Forslaget åpner for at den utøvende kunstner også kan heve avtale som gjelder ikke utgitte, men offentliggjorte, lydopptak. Slike lydopptak kan for eksempel finnes i

kringkasternes arkiver. Departementet vil i den forbindelse understreke at bestemmelsen omfatter rene lydopptak og ikke audiovisuelle verker der lydopptak inngår.

Produsentens utnyttelsesplikter etter bestemmelsen gjelder imidlertid bare i den grad produsenten gjennom avtalen med den utøvende kunstner har fått overført rettigheter til slik utnyttelse. Dersom avtalen gjelder delvis overdragelse av rettigheter, kan ikke den utøvende kunstneren heve avtalen dersom produsenten unnlater å foreta en utnyttelse som han ikke har ervervet rettighetene til.

I tillegg til inngangsvilkårene i første ledd, pålegges den utøvende kunstneren en varslingsplikt etter bestemmelsens andre ledd. Produsenten må således gis varsel om at den utøvende kunstneren ønsker en heving av avtalen. Det er i utgangspunktet ikke noen formkrav til slikt varsel, men av bevismessige grunner bør det gis skriftlig. Etter at varsel er mottatt, har produsenten en frist på ett år til å iverksette begge de utnyttelseshandlinger som følger av første ledd. Dette innebærer at produsenten for det første må tilby et tilstrekkelig antall eksemplar av lydopptaket for salg. Videre må lydopptaket stilles til rådighet slik at allmennheten får tilgang til lydopptaket på forespørsel. Dersom dette ikke skjer innen fristens utløp, kan avtalen heves.

I tråd med direktivet foreslås det at bestemmelsen blir preseptorisk. Det vil dermed ikke være adgang for den utøvende kunstneren til å gi avkall på denne hevningsretten ved å inngå avtale som avviker fra bestemmelsen.

Hvis en avtale heves etter denne bestemmelsen, fremgår det av forslaget til ny § 42a tredje ledd at produsentens rettigheter etter § 45 til lydopptaket som avtalen gjelder, opphører. Eventuelt vederlag som den utøvende kunstneren har mottatt, skal ikke betales tilbake.

For produsentens del innebærer hevingen at produsentens egen vernetid utløper ved tidspunktet for heving. I praksis medfører dette at produsentens vernetid vil kunne variere i tid og ikke er absolutt. Dette innebærer således noe nytt når det gjelder åndsverklovens regler om vernetid. Departementet foreslår at denne delen av direktivet tas inn ny § 42a, tredje ledd. En konsekvens av at vernetiden utløper for produsentens del er også at produsenten ikke lenger har krav på vederlag for offentlig fremføring etter § 45b.

Den foreslåtte bestemmelsen regulerer ikke hvordan den utøvende kunstneren kan utnytte sine tilbakeførte rettigheter. Ofte vil det være tale om opptak med flere rettighetshavere og videre utnyttelse vil derfor avhenge av at disse samtykker, jf. § 6.

Det følger av direktivet at dersom et lydopptak inneholder flere utøvende kunstners felles fremføringer, kan avtalen med produsenten heves i samsvar med nasjonal lovgivning. Åndsverkloven § 6 gjelder også tilsvarende for utøvende kunstnere, jf. § 42 femte ledd. Dette betyr at dersom det er flere utøvende kunstnere som medvirker på et

opptak, råder de over rettighetene til opptaket i fellesskap. Har flere utøvende kunstnere overdratt sine rettigheter til produsenten, må altså avtalen heves av samtlige utøvere i fellesskap. Etter departementets vurdering bør også dette være utgangspunktet ved heving etter den nye bestemmelsen. Dersom hver og en av de utøvende kunstnerne skulle ha individuell hevingsrett, ville konsekvensen dessuten bli at produsenten ville ha de øvrige overførte rettighetene i behold. En slik situasjon kunne ha medført at ingen av partene fikk utnytte lydopptaket.

Departementet vil i forbindelse med den kommende revisjonen av åndsverkloven vurdere spørsmålet om det er behov for en generell regel om adgangen til å ta tilbake overdratte rettigheter hvis de ikke utnyttes av erververen.

5. Etablering av et årlig supplerende vederlag til utøvende kunstnere

a. Direktivet

I tillegg til den hevingsrett som følger av direktivet, jf. ovenfor, gir også direktivet 1.2 bokstav c utøvende kunstnere som har overdratt sine rettigheter til produsenten av lydopptaket mot betaling av et engangsvederlag, rett til et årlig supplerende vederlag. Etter direktivet er bestemmelsene om supplerende vederlag inntatt i vernetidsdirektivet artikkel 3.2 bokstav b til e.

Etter fortalen pkt. 10 skal reglene sikre at utøvende kunstnere som har overført eller overdratt sine eneretter til fonogramprodusenter faktisk nyter godt av forlenget vernetid. Normalt vil en utøvende kunstner som medvirker på et lydopptak overdra sine rettigheter til fremføringen til en tilvirker av lydopptaket. Mange mindre etablerte utøvende kunstnere overfører eller overdrar sine rettigheter mot en engangsutbetaling (engangsvederlag). Ifølge fortalen pkt. 9 gjelder dette særlig utøvende kunstnere som medvirker i bakgrunnen og ikke omtales på listen over medvirkende (ikke-krediterte utøvende kunstnere), men noen ganger også utøvende kunstnere som omtales på listen over medvirkende (krediterte kunstnere). Dersom rettighetene er overført mot et engangsvederlag, vil ikke en forlengelse av vernetiden innebære økte inntekter for den utøvende kunstneren. For at også disse skal ta del i de inntektene forlengelsen medfører, gir direktivet altså regler som innebærer at produsenten må betale deler av sin "tilleggsinntekt" til den utøvende kunstneren.

Forutsetningen for at supplerende vederlag skal kunne kreves, er ifølge direktivet at den utøvende kunstneren har overdratt sine rettigheter mot et engangsvederlag.

Vederlaget skal betales når lydopptak som er eldre enn 50 år utnyttes. Dette tidspunktet regnes fra første utgivelse eller, dersom ikke utgivelse har funnet sted, fra lydopptaket ble offentliggjort. Retten til vederlag løper fra hvert hele år umiddelbart etter det femtiende året og består frem til vernetidens utløp. Det supplerende vederlaget skal altså bare betales i den perioden som tilsvarer utvidelsen av vernetiden. Den utøvende kunstneren kan ikke frasi seg retten til årlige supplerende vederlag.

Størrelsen på det supplerende vederlaget skal ifølge direktivet tilsvare 20 % av inntektene produsenten har hatt fra eneretten til spredning, reproduksjon og tilgjengeliggjøring av lydopptaket året før vederlaget skal utbetales. Med "inntekt" menes produsentens inntekter før kostnader trekkes fra. Ved beregningen skal det ikke tas hensyn til inntekter produsenten har fått for utleie av fonogrammer og vederlag for kringkasting og offentlig fremføring, jf. fortalen pkt. 13. Bakgrunnen for dette er ifølge direktivet at det ikke er avtalemessig praksis for at utøvende kunstnere overfører disse rettighetene til produsenten. Utøverne skal altså kun motta supplerende vederlag for slik utnyttelse som ellers bare produsenten ville fått. Dersom produsenten ikke har inntekter fra lydopptaket, for eksempel dersom at opptaket ikke utnyttes kommersielt, har den utøvende kunstneren ikke krav på supplerende vederlag.

Vederlaget skal beregnes for hvert enkelt lydopptak og baseres på utnyttelsen av kun dette opptaket. Etter fortalen pkt. 12 skal vederlaget forbeholdes de utøvende kunstnerne som har deltatt i dette opptaket. Direktivet gir imidlertid ingen anvisning på hvordan vederlaget skal fordeles dersom flere utøvende kunstnere har medvirket.

Det fremgår av direktivet at retten til å motta supplerende vederlag skal forvaltes kollektivt av rettighetshaverorganisasjoner. Direktivet regulerer imidlertid ikke hvordan denne forvaltningen skal utformes. Beløpet som produsenten har satt til side bør minst én gang i året fordeles individuelt til ikke-krediterte utøvende kunstnere. Det er tillatt å anvende nasjonale regler for inntekter som ikke kan fordeles.

Ifølge direktivet skal medlemsstatene sikre at produsentene på anmodning gir utøvende kunstnere som har rett til supplerende vederlag, opplysninger som kan være nødvendig for å sikre betaling av vederlaget.

Etter fortalen pkt. 12 åpnes det for at medlemslandene kan bestemme at små produsenter (mikroforetak) skal unntas fra plikten til å betale supplerende vederlag. Bakgrunnen for at direktivet åpner for dette, er at innsamling og forvaltning av inntektene i enkelte tilfeller kan medføre en forholdsmessig stor byrde for disse produsentene.

Enkelte utøvende kunstnere som overdrar sine rettigheter til produsenten mot betaling av periodiske vederlag (royalty), for eksempel basert på antall solgte eksemplarer. Slike avtaler kan gå ut på at kunstneren mottar et forskudd på disse utbetalingene, som siden avregnes mot senere avdrag. Under forutsetning av at avtalen fortsatt gjelder, vil en forlengelse av vernetiden også medføre at disse utbetalingene forlenges i tid. For slike avtaler bestemmer imidlertid direktivet at verken forhåndsutbetalinger eller kontraktsmessige fradrag skal trekkes fra betalinger til den utøvende kunstneren etter det femtiende året etter utgivelse, eventuelt offentliggjørelse. Bakgrunnen for direktivets bestemmelse er at også utøvende kunstnere som har slik avtale fullt ut skal dra nytte av forlengelsen av vernetiden. Dette sikres altså ved en "nullstilling" av avtalen, jf. fortalen pkt. 14.

Etter direktivet 1 nr. 4 kan medlemsstatene beslutte at royaltyavtaler inngått før 1. november 2013 skal kunne reforhandles etter at det har gått 50 år siden utgivelse, eventuelt offentliggjørelse. Bakgrunnen for bestemmelsen er å unngå avtaler som er urimelige for den utøvende kunstneren.

b. Gjeldende rett

En utøvende kunstner står fritt til å overdra sine rettigheter til et lydopptak. Åndsverkloven regulerer ikke vederlaget for slik en slik avtale. Dette er dermed opp til avtalepartene å fastsette.

Åndsverkloven har ingen bestemmelser som tilsvarer direktivets regler om supplerende vederlag. Det er heller ingen bestemmelser i loven om at den utøvende kunstneren etter en viss tid har krav på vederlag som avhenger av den inntjening som produsenten av lydopptaket har ved distribusjon, reproduksjon og tilgjengeliggjøring for allmennheten.

c. Departementets vurderinger og forslag

Direktivet krever at det innføres bestemmelser om supplerende vederlag og hvordan et slikt vederlag skal beregnes og praktiseres.

Etter departementets vurdering bør direktivets gjennomføres ved at det gis bestemmelser om supplerende vederlag som plasseres i nær tilknytning til de eksisterende reglene om utøvende kunstners rettigheter i åndsverkloven § 42. Det foreslås derfor en bestemmelse om supplerende vederlag i ny § 42b.

Etter forslaget har en utøvende kunstner rett til årlig supplerende vederlag dersom denne har overdratt sine rettigheter til en produsent mot et engangsvederlag. Retten til vederlag løper fra hvert hele år umiddelbart etter utløpet av det femtiende året etter utgivelse, eller eventuelt offentliggjørelse, og består frem til vernetidens utløp.

Det foreslås at det i loven uttrykkelig angis hva som skal danne beregningsgrunnlaget for det supplerende vederlaget. Etter forslaget skal produsenten sette til side 20 prosent av sine årlige inntekter fra spredning, reproduksjon og tilgjengeliggjøring av lydopptaket. Dette er altså inntekter som kommer som en konsekvens av forlenget vernetid. Inntekter som stammer fra utlån/utleie, vederlag for offentlig fremføring fra kringkasting og privatkopieringsvederlag skal ikke medregnes. I likehet med direktivet, skal "inntekt" forstås som inntekter uten fradrag av omkostninger (bruttoinntekt).

Forslaget til lovtekst benytter begrepet "tilvirker" om produsenten. Innholdsmessig har begrepet samme betydning som i § 45. Dersom andre enn produsenten selv foretar ovennevnte utnyttelseshandlinger, skal produsenten sette av 20 prosent av sine inntekter fra avtalen med den som utnytter opptaket.

Det er bare inntekter fra overføringsavtalen med den utøvende kunstneren som produsenten skal betale vederlag for. Produsenten skal betale beløpet til en forvaltningsorganisasjon som skal administrere ordningen. Det foreslås at departementet skal godkjenne denne organisasjonen. Organisasjonen må representere en vesentlig del av utøvende kunstnere på området. Organisasjonen skal kreve inn vederlaget og fordele det individuelt mellom vederlagsberettigede utøvende kunstnere, uansett om disse er medlem i organisasjonen eller ikke. Både medlemmer og ikke-medlemmer må behandles likt.

Departementet foreslår at det gis en forskriftshjemmel slik at det ved eventuelt behov kan fastsettes nærmere regler om godkjennelsen og administrering av ordningen.

Departementet foreslår at betalingsplikten skal gjelde alle produsenter uavhengig av størrelse. Det er etter departementets syn ikke ønskelig å benytte adgangen direktivet gir til å unnta små produsenter (mikroforetak). Departementet legger i den forbindelse vekt på at et unntak ville gå på bekostning av de utøvende kunstnere. I lys av direktivets formål om å forbedre situasjonen for utøvende kunstnere ville dette vært uheldig. Selv om administrering av vederlaget for små produsenter kan bli krevende, vil det etter departementets syn ofte være tilfeldig om den utøvende kunstneren må forholde seg til en stor eller liten produsent. Produsentens posisjon vil også kunne endre seg fra det tidspunktet avtalen med den utøvende kunstneren ble inngått og 50 år frem i tid. Et unntak for enkelte produsenter ville også kunne føre til uønsket konkurransevridning mellom store og små produsenter.

Direktivet gir imidlertid ingen anvisning på hvordan vederlaget skal fordeles dersom flere utøvende kunstnere har medvirket. Departementet ønsker heller ikke å regulere dette i loven, men vil overlate den innbyrdes fordelingen til organisasjon som skal administrere ordningen.

Forslaget innebærer også et krav om at produsenten skal fremskaffe slik informasjon som er nødvendig for at det skal være mulig å kontrollere grunnlaget for beregningen av vederlaget.

Lovforslaget inneholder i likhet med direktivet en bestemmelse som regulerer de tilfeller der en utøvende kunstner har inngått avtale om løpende vederlag (royalty-avtale) med produsenten. Etter forslaget § 42c skal det ikke gjøres fradrag for forskudd eller andre fradrag i slike utbetalinger i perioden mellom 50 og 70 år etter utløpet av det år utgivelse eller offentliggjørelse fant sted, alt etter hvilket tidspunkt som er det første.

Departementet ønsker ikke å lovfeste en rett til å reforhandle royalty-avtaler slik som direktivet artikkel 1 nr. 4 åpner for. Det vises i den forbindelse til at avtaleloven § 36 kan være anvendelig også på denne type avtaler.

6. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Loven skal etter forslaget del II nr. 1 gjelde fra den tid Kongen bestemmer. Det fremgår også at de enkelte bestemmelsene i loven kan settes i kraft fra ulik tid.

Etter direktivet artikkel 1 nr. 3 skal bestemmelsen om beregningen av vernetiden for musikkverk tilknyttet tekst, jf. forslaget § 40, få anvendelse på slike verk der enten musikken eller teksten er vernet i en medlemsstat 1. november 2013 og på musikkverk tilknyttet tekst som skapes etter denne dato. Departementet foreslår en tilsvarende bestemmelse i forslaget del II nr. 2 bokstav a. I praksis vil overgangsregelen medføre en gjenoppliving av rettigheter i de tilfeller hvor et verk er falt i det fri, men hvor dette verket er tilknyttet enten musikk eller tekst som fortsatt er vernet. Begge verkene vil da være vernet om disse benyttes i sammensatt form. Gjenopplivingen vil imidlertid ikke ha tilbakevirkende kraft i forhold til bruk av slike verk som er foretatt før nevnte dato.

I forbindelse med den foreslåtte forlengelsen av vernetiden for utøvende kunstnere og produsenter, jf. forslaget §§ 42 og 45, kan det oppstå spørsmål om håndteringen av lydopptak som i dag er eldre enn 50 år men yngre enn 70 år. Vernetiden til disse opptakene er etter gjeldende regler utløpt. I tråd med direktivet artikkel 1 nr. 3 inneholder forslaget overgangsregler som tar sikte på å regulere dette. Etter forslaget del II nr. 2 bokstav b vil utvidelse av vernetiden kun få anvendelse på rettigheter som eksisterer den 1. november 2013 og på lydopptak som skapes etter denne dato. Det vil dermed ikke skje noen gjenoppliving av rettighetene til lydopptak som er utløpt før den dato. Denne overgangsregelen vil også få anvendelse på reglene om heving i forslaget § 42a, supplerende vederlag i forslaget § 42b og overdragelse mot løpende vederlag i forslaget § 42c.

Bakgrunnen for at de ovennevnte overgangsreglene har 1. november 2013 som skjæringspunkt, er at dette er fristen medlemslandene har til å gjennomføre direktivet.

Direktivet artikkel 1 nr. 4 har også en overgangsregel som inntas i en ny artikkel 10a nr. 1 i vernetidsdirektivet. Etter denne bestemmelsen skal avtaler om overdragelse av en utøvende kunstners rettigheter til lydopptak automatisk forlenges ut den nye vernetiden. Departementet har tatt inn en tilsvarende bestemmelse i lovforslagets del II nr. 2 bokstav c. Bestemmelsen omfatter både overdragsavtaler som går ut på at utøvende kunstner skal motta et engangsvederlag og løpende vederlag, og gjelder med mindre annet er avtalt mellom partene.

7. Økonomiske og administrative konsekvenser

Gjennomføring av direktiv 2011/77/EU forventes å ha begrensede økonomiske og administrative konsekvenser for offentlige myndigheter. Forslaget sikrer rettighetshavere på musikkområdet, utøvende kunstnere og produsenter, en vernetid som er 20 år lengre enn etter dagens regler. I den grad offentlige myndigheter benytter lydopptak på en slik måte at det må betales vederlag til rettighetshaverne, vil betalingsperioden øke tilsvarende.

Gjennomføring av direktivet antas å ha positive økonomiske konsekvenser for utøvende kunstnere og produsenter av lydopptak, mens det kan medføre økte kostnader for brukere av slike opptak.

Ettersom vernetiden for lydopptak utvides, vil også vederlagsperioden utvides tilsvarende dersom lydopptaket utnyttes i perioden. For utøvende kunstnere og produsenter med rettigheter i lydopptak kan forslaget derfor medføre økte inntekter. Departementet antar imidlertid at det vil være et begrenset antall lydopptak eldre enn 50 år som vil være gjenstand slik bruk, at opptakene vil generere vesentlige inntekter for rettighetshaverne.

Forslaget om å innføre et supplerende vederlag for utøvende kunstnere som har overdratt rettighetene til et lydopptak mot et engangsvederlag, vil også kunne få positive økonomiske konsekvenser for utøvende kunstnere. Tilsvarende vil gjelde bestemmelsen om at det ikke skal gjøres fradrag i løpende vederlag. Utøvende kunstners inntekter fra disse bestemmelsene vil imidlertid gå på bekostning av inntektene til produsentene. Departementet peker i den forbindelse på at dette er inntekter som uten unntak er et resultat av den utvidede vernetiden, og at en omfordeling av inntekter til fordel for utøvende kunstnere i den forbindelse ikke er urimelig.

Departementet antar at det vil være administrative konsekvenser knyttet til innkreving, fordeling og administrasjon av det supplerende vederlaget som skal utføres av en oppkreivings- og fordelingsorganisasjon som er godkjent av departementet. Det forutsettes at disse kostnadene dekkes av inntekter fra ordningen.

For brukere som utnytter lydopptak som er eldre enn 50 år, vil forslaget kunne medføre økte utgifter. Når det gjelder offentlig fremføring av lydopptak, jf. § 45b, vil imidlertid den utvidede vernetiden ha begrenset praktisk betydning. Etter gjeldende rett skal det for offentlig fremføring av lydopptak som ikke er vernet, betales vederlag til Fond for utøvende kunstnere, jf. § 45b femte ledd. Utvidelse av vernetiden vil for slik bruk kun ha den konsekvens at en større andel av vederlaget vil gå til individuell fordeling til den enkelte utøvende kunstner etter § 45b første ledd.

8. Merknader til de enkelte bestemmelsene

Til § 40:

Bestemmelsen i *nytt siste punktum* i paragrafen er en særlig regel om vernetid for verk hvor både musikk og tekst er frembrakt med henblikk på dette verket. Regelen omfatter musikkverk der musikk og tekst er skapt med formål om å anvendes sammen. For slike verk skal vernetiden være 70 år fra utløpet av dødsåret for den lengstlevende av tekstforfatteren og komponisten. I vernetiden er musikken og teksten beskyttet i sammensatt form, men disse er også selvstendige verk som kan skilles ut og benyttes uavhengig av hverandre. Bestemmelsen påvirker ikke den enkelte opphavsmanns råderett over sin del (musikken eller teksten) og heller ikke vernetiden for den enkelte del av det sammensatte verket. De foreslåtte endringene berører altså bare beregningen av vernetid for slike verk i sammensatt form.

Som det fremgår av overgangsreglene under punkt II nedenfor, vil endringen få virkning for musikkverk med tilknyttet tekst som hvor musikken eller teksten er vernet i et land innenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS) 1. november 2013, og på musikkverk med tilknyttet tekst som skapes etter denne dato.

I henhold til internasjonale konvensjoner som Norge er tilsluttet, og forskrift til åndsverkloven kap. III, vil den nye bestemmelsen også få virkning for verk fra land utenfor EØS.

Til § 42 andre ledd:

Endringen i *andre* punktum gjelder beregningen av vernetid etter bestemmelsen. Her er ”utgis” tilføyd i tillegg til ”offentliggjøres”. Dette er ikke ment å innebære noen realitetsendring, jf. pkt. 3 i de alminnelige merknadene til forslaget ovenfor. Endringen foreslås for at teksten skal være mer i samsvar med direktivets ordlyd – og innebærer også en nordisk harmonisering. Det fremgår at hvis opptaket offentliggjøres eller utgis i løpet av tidsrommet som fremgår av første punktum, er det utløpet av det år opptaket første gang ble utgitt eller offentliggjort som er utgangspunktet for beregningen av vernetiden. Det er det første av tidspunktene for hhv. offentliggjøring og utgivelse som legges til grunn for beregningen (jf. ”alt etter hvilket tidspunkt som er det første”).

I andre ledd, *nytt tredje punktum* innføres en ny regel som endrer vernetiden for lydopptak etter bestemmelsen, fra 50 til 70 år. Den utvidede vernetiden vil bare gjelde lydopptak som er utgitt eller offentliggjort innen 50 år etter utløpet av det år fremføringen fant sted. Vernetiden vil i slike tilfeller være 70 år, regnet fra utløpet av det år opptaket første gang ble utgitt eller offentliggjort, alt etter hvilket tidspunkt som er det første. Den utvidede vernetiden vil ikke gjelde for lydopptak i audiovisuelle produksjoner. Det vises for øvrig til de alminnelige merknadene til forslaget, jf. pkt. 3 ovenfor.

Til § 42a:

Bestemmelsen er ny, og gir en utøvende kunstner som har overdratt sine rettigheter til et lydopptak en rett til på visse vilkår å heve avtalen med tilvirker (produsent) når det er gått 50 år siden vernetiden begynte å løpe. Forutsetningen for denne hevingsretten er imidlertid at produsenten ikke tilbyr et tilstrekkelig antall eksemplarer av lydopptaket for salg (*første ledd bokstav a*) og ikke stiller lydopptaket til rådighet på en slik måte at allmennheten selv kan

velge tid og sted for tilgang til opptaket (*første ledd bokstav b*). Dersom produsenten foretar begge disse handlingene, kan avtalen ikke heves.

Vilkåret i bokstav a om produsenten ikke ”tilbyr et tilstrekkelig antall eksemplar av lydopptaket for salg” skal i henhold til direktivet forstås i samsvar med Romakonvensjonen, der begrepet ”utgivelse” er definert. Utgivelse forstås her på samme måte som i åndsverkloven § 8 andre ledd, der det avgjørende er om et rimelig antall eksemplar er brakt i handelen. Om vilkåret i bokstav a er oppfylt vil bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfellet, for eksempel i lys av avtalen og markedets etterspørsel. Det stilles ikke krav til faktisk gjennomført salg – det avgjørende er at lydopptaket blir tilgjengelig for allmennheten i handelen. I utgangspunktet kreves at produsenten tilbyr fysiske eksemplar av lydopptaket for salg (slik at tilbud i nedlastings- eller strømmetjenester ikke er tilstrekkelig), men dette bør imidlertid bare gjelde i den utstrekning det foreligger avtale med den utøvende kunstneren om slik utgivelse.

Vilkåret i bokstav b om at lydopptaket skal stilles til rådighet på forespørsel vil være oppfylt om produsenten tilbyr lisenser for slik bruk på markedsmessige vilkår.

Etter bestemmelsens *andre ledd* pålegges den utøvende kunstneren en plikt til å varsle produsenten om at kunstneren ønsker heving av avtalen. Det stilles i utgangspunktet ikke formkrav til slikt varsel, men av bevismessige grunner bør dette gis skriftlig. Etter å ha mottatt varsel har produsenten ett års frist på å utføre begge de utnyttelseshandlinger som nevnt i bestemmelsens bokstav a og bokstav b. I motsatt fall kan den utøvende kunstneren heve avtalen.

I bestemmelsens *tredje ledd* fastslås at ved heving av avtalen opphører produsentens (egne) rettigheter etter § 45 til lydopptaket avtalen gjelder.

Bestemmelsens *fjerde ledd* gir anvisning på at den utøvende kunstneren ikke kan gi avkall på hevingsretten etter bestemmelsen. Hevingsretten er altså en preseptorisk (ufravikelig) rettighet som kunstneren ikke kan fraskrive seg i avtale.

For øvrig vises det til de alminnelige merknadene til forslaget, jf. pkt. 4 ovenfor.

Til § 42b:

Bestemmelsen er ny, og gir regler om rett til et årlig supplerende vederlag for utøvende kunstner som har overdratt sine rettigheter til lydopptak av en fremføring og avtalt engangsvederlag. Den utøvende kunstneren har rett til slikt vederlag fra tilvirkeren (produsenten) for hvert hele år når det har gått 50 år siden vernetiden begynte å løpe, jf. bestemmelsens *første ledd*.

I *andre ledd* gis regler om beregningen av det supplerende vederlaget. Produsenten skal sette av et beløp som svarer til 20 prosent av tilvirkerens inntekter fra reproduksjon, distribusjon og tilgjengeliggjøring av lydopptaket i året forut for det år som vederlaget skal betales, jf. *første punktum*. Med ”inntekt” menes produsentens inntekter før kostnader trekkes fra. Produsentens inntekter fra utleie av lydopptaket, kompensasjon for eksemplarfremstilling til privat bruk etter § 12 første ledd og vederlag for offentlig fremføring etter § 45b skal ikke tas med i beregningen, jf. *andre punktum*.

Bestemmelsens *tredje ledd* fastsetter kollektiv forvaltning for det supplerende vederlaget. Det gis her uttrykk for at overfor de vederlagspliktige må vederlaget gjøres gjeldende gjennom oppkreivings- og fordelingsorganisasjon som er godkjent av departementet og som representerer en vesentlig del av utøvende kunstnere til lydopptak som brukes i Norge, jf. *tredje ledd første punktum*. Videre er det i *tredje ledd andre punktum* gitt en forskriftshjemmel for å gi nærmere regler om saksbehandlingen i forbindelse med godkjenningen av forvaltningsorganisasjon. Slike regler skal i henhold til bestemmelsen kunne fastsettes av departementet.

Fjerde ledd gir regler om plikt for produsenten til å utlevere opplysninger. Plikten gjelder enhver opplysning som kan være nødvendig for å sikre beregning og betalingen av det årlige supplerende vederlaget. Produsenten skal utlevere slike opplysninger etter anmodning fra den utøvende kunstneren eller godkjent oppkreivings- og fordelingsorganisasjon (som nevnt i *tredje ledd*).

Femte ledd gir anvisning på at den utøvende kunstneren ikke kan gi avkall på retten til supplerende vederlag. Retten til slikt vederlag er altså en preseptorisk (ufravikelig), slik at kunstneren ikke kan fraskrive seg denne i avtale.

Til § 42c:

Bestemmelsen er ny, og regulerer tilfeller der en utøvende kunstner har overdratt sine rettigheter til en tilvirker (produsent) og inngått avtale om løpende vederlag (royalty-avtale). Bestemmelsen fastslår at i slike tilfeller skal verken forskuddsbetaling eller kontraktsmessige fradrag trekkes fra i betalingene av det løpende vederlaget når det er gått 50 år siden vernetiden begynte å løpe, jf. *første punktum*. Slike fradrag i det løpende vederlaget skal altså ikke foretas i den utvidede vernetiden (dvs. perioden mellom 50 og 70 år etter utløpet av det år utgivelse eller offentliggjørelse fant sted, alt etter hvilket tidspunkt som er det første). Dersom den utøvende kunstneren uttrykkelig har godkjent det, kan fradrag likevel skje, jf. *andre punktum*.

Til § 45 andre ledd:

Endringen i *andre punktum* gjelder beregningen av vernetid etter bestemmelsen. Her er ”utgis” tilføyd i tillegg til ”offentliggjøres”. Dette er ikke ment å innebære noen realitetsendring, jf. pkt. 3 i de alminnelige merknadene til forslaget ovenfor. Endringen foreslås for at teksten skal være mer i samsvar med direktivets ordlyd – og innebærer også en nordisk harmonisering. Det fremgår at hvis opptaket offentliggjøres eller utgis i løpet av tidsrommet som fremgår av *første punktum*, er det utløpet av det år opptaket første gang ble utgitt eller offentliggjort som er utgangspunktet for beregningen av vernetiden. Det er det første av tidspunktene for hhv. offentliggjøring og utgivelse som legges til grunn for beregningen (jf. ”alt etter hvilket tidspunkt som er det første”).

I *nytt tredje punktum* er det gitt en regel som utvider vernetiden for lydopptak etter bestemmelsen fra 50 til 70 år. Den utvidede vernetiden vil bare gjelde lydopptak som er utgitt eller offentliggjort innen 50 år etter utløpet av det år innspillingen fant sted. Vernetiden vil i slike tilfeller være 70 år, og beregnes fra utløpet av det år opptaket første gang ble utgitt eller offentliggjort, alt etter hvilket tidspunkt som er det første. Den utvidede vernetiden vil ikke gjelde for lydopptak i audiovisuelle produksjoner. Det vises for øvrig til de alminnelige merknadene til forslaget, jf. pkt. 3 ovenfor.

Til § 51:

Endringen innebærer at § 42b er tilføyd i oppregningen av bestemmelser med godkjenningsordning der departementet kan gi utfylling av reglene i tjenesteloven. I den nye bestemmelsen om supplerende vederlag i § 42b fremgår det at vederlaget må gjøres gjeldende gjennom oppkrevings- og fordelingsorganisasjon som er godkjent av departementet. Endringen sikrer at departementet også for denne godkjenningsordningen kan gi supplerende saksbehandlingsregler til tjenstelovens regler.

9. Lovforslag

I

I lov 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v. (åndsverkloven) gjøres følgende endringer:

§ 40 skal lyde:

§ 40. Opphavsretten varer i opphavsmannens levetid og 70 år etter utløpet av hans dødsår. For de verk som er nevnt i § 6, regnes de 70 år fra utløpet av den lengstlevende opphavsmanns dødsår. For filmverk løper vernetiden fra utløpet av dødsåret for den lengstlevende av hovedregissøren, forfatteren av filmmanuskript, dialogforfatteren og komponisten av musikk som er frembragt med henblikk på filminnspillingen. *For musikkverk tilknyttet tekst, der både tekst og musikk er frembragt med henblikk på dette verket, løper vernetiden fra utløpet av dødsåret for den lengstlevende av tekstforfatteren og komponisten.*

§ 42 andre ledd skal lyde:

Vernet etter denne bestemmelse varer i 50 år etter utløpet av det år fremføringen fant sted. Dersom opptaket i løpet av dette tidsrom *utgis eller offentliggjøres* varer vernet i 50 år etter utløpet av det år opptaket første gang ble *utgitt eller offentliggjort, alt etter hvilket tidspunkt som er det første.* Dersom lydopptak av en fremføring i løpet av nevnte tidsrom *utgis eller offentliggjøres* varer vernet likevel i 70 år etter utløpet av det år opptaket første gang ble *utgitt eller offentliggjort, alt etter hvilket tidspunkt som er det første.*

Ny § 42a skal lyde:

§ 42a. *En utøvende kunstner som har overdratt sine rettigheter til et lydopptak, kan heve avtalen når det er gått 50 år siden vernetiden begynte å løpe, med mindre tilvirkeren*

a) tilbyr et tilstrekkelig antall eksemplarer av lydopptaket for salg og

b) stiller lydopptaket til rådighet på en slik måte at allmennheten selv kan velge tid og sted for tilgang til opptaket.

Den utøvende kunstneren skal varsle tilvirkeren om at han vil benytte seg av hevingsretten etter denne bestemmelsen. Dersom tilvirkeren ikke utfører handlingene som nevnt i første ledd bokstav a og b innen ett år etter å ha mottatt varsel, kan avtalen heves.

Hvis en avtale heves etter denne bestemmelse, opphører tilvirkerens rettigheter etter § 45 til lydopptaket som avtalen gjelder.

Den utøvende kunstner kan ikke gi avkall på sin rett til å heve avtalen etter denne bestemmelse.

Ny § 42b skal lyde:

§ 42b. *En utøvende kunstner som har overdratt sine rettigheter til lydopptak av en fremføring til en tilvirker og har avtalt engangsvederlag, har rett til et supplerende vederlag fra tilvirkeren for hvert hele år når det har gått 50 år siden vernetiden begynte å løpe.*

Tilvirkeren skal avsette et beløp som svarer til 20 prosent av tilvirkerens inntekter fra reproduksjon, distribusjon og tilgjengeliggjøring av lydopptaket i året forut for det år som vederlaget skal betales. Tilvirkerens inntekter fra utleie av lydopptaket, kompensasjon for eksemplarframstilling til privat bruk etter § 12 første ledd og vederlag for offentlig fremføring etter § 45b skal ikke tas med i beregningen.

Overfor de vederlagspliktige må vederlaget gjøres gjeldende gjennom oppkreivings- og fordelingsorganisasjon som er godkjent av departementet og som representerer en vesentlig del av utøvende kunstnere til lydopptak som brukes i Norge. Departementet kan fastsette nærmere regler om saksbehandlingen i forbindelse med godkjennelsen av forvaltningsorganisasjon.

Etter anmodning fra den utøvende kunstner eller godkjent oppkreivings- og fordelingsorganisasjon, skal en tilvirker av lydopptak utlevere enhver opplysning som kan være nødvendig for å sikre beregning og betalingen av det årlige supplerende vederlaget.

Det kan ikke gis avkall på retten til supplerende vederlag etter første ledd.

Ny § 42c skal lyde:

§ 42c. *Hvis en utøvende kunstner har overdratt sine rettigheter til lydopptak av en fremføring til en tilvirker og avtalt løpende vederlag, skal verken forskuddsbetaling eller kontraktsmessige fradrag trekkes fra betalingene av det løpende vederlag til den utøvende kunstneren, når det er gått 50 år siden vernetiden begynte å løpe. Fradrag kan likevel skje dersom den utøvende kunstneren uttrykkelig har godkjent det.*

§ 45 andre ledd skal lyde:

Vernet etter denne bestemmelse varer i 50 år etter utløpet av det år innspillingen fant sted. Dersom opptaket i løpet av dette tidsrom utgis eller offentliggjøres varer vernet i 50 år etter utløpet av det år opptaket første gang ble utgitt eller offentliggjort, alt etter hvilket tidspunkt som er det første. Dersom et lydopptak i løpet av nevnte tidsrom utgis eller offentliggjøres varer vernet likevel i 70 år etter utløpet av det år opptaket første gang ble utgitt eller offentliggjort, alt etter hvilket tidspunkt som er det første.

§ 51 skal lyde:

§ 51. Departementet kan for godkjenning etter §§ 13b, 38a, 38c, 42b og 45b gi saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 andre ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser.

II

1. *Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene i loven kan settes i kraft fra ulik tid.*
2. *For endringene gjelder følgende overgangsregler:*
 - a) *Endringene i § 40 får anvendelse på musikkverk tilknyttet tekst der enten musikken eller teksten er vernet i et land innenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet 1. november 2013, og på musikkverk tilknyttet tekst som skapes etter denne dato. Endringene berører ikke bruk av slike verk som har funnet sted før 1. november 2013.*
 - b) *Endringene i §§ 42, 42a, 42b og 45 får anvendelse på utøvende kunstners rettigheter til lydopptak av fremføringer og produsenters rettigheter til lydopptak som er vernet 1. november 2013, og på slike lydopptak som skapes etter denne dato.*
 - c) *Med mindre annet er angitt i kontrakten, skal en avtale om overdragelse som er inngått før 1. november 2013 anses fortsatt å gjelde etter det tidspunkt når den utøvende kunstnerens rettigheter etter bestemmelser gjeldende 30. oktober 2013 ikke lenger ville være vernet.*

III

I forskrift til åndsverkloven (lov av 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v.) gjøres følgende endringer:

Kapittel III – Bestemmelser om godkjenning av organisasjoner etter åndsverkloven § 13b, § 38a, § 38c, § 42b og § 45b

Saksbehandlingsfrist for søknad om godkjenning etter § 13b, § 38a, § 38c, § 42b og § 45b

§ 3-8. For søknad om godkjenning etter § 13b andre ledd, § 38a første ledd, § 38c sjette ledd, § 42b tredje ledd og § 45b andre ledd skal saksbehandlingsfrist, som nevnt i tjenesteloven § 11 første ledd første punktum, være 6 måneder.

Tjenesteloven § 11 andre ledd om at tillatelse anses gitt når saksbehandlingsfristen er utløpt, gjelder ikke for disse ordningene.